

DOVEZI DE LOCUIRE NEOLITICĂ ÎN JUDEȚUL VÎLCEA

GH. I. PETRE-GOVORA

Regiunea subcarpatică olteană și în special părțile nordice ale ținutului Vilcii, cu o climă continentală moderată, cu resurse naturale din abundență, oferind la îndemână materia primă din această parte a Carpaților și a riurilor, pentru unelte (pe lângă cea adusă pe cale de schimb), bogată în vinat, izvoare de apă, pășuni și mai ales sare, a permis ca, datorită acestor condiții optime de trai, să apară și aici așezări neolitice stabile, descoperite la Valea Râii, Govora-Sat și Orlești.

Neoliticul vechi

1. Valea Râii, jud. Vilcea. La 5 km sud-vest de Rm. Vilcea, în unghiul format de șoseaua ce duce spre Ocele Mari, cu pîrîul Sărăt, pe partea stîngă a acestui pîrîu, se întinde o terasă aluvionară cu o largă deschidere spre lunca Oltului, avînd la nord un adăpost natural format de ridicăturile deluroase. În toamna anului 1961, s-a săpat o fîntînă în curtea brigăzii I.M.A. și cu această ocazie am scos, de la o adîncime de 3 m, 2 rîșnițe, un topor de piatră, silixuri, obsidiană și fragmente ceramice aparținînd culturii Starčevo-Criș¹.

Spre nord de așezarea Criș, la cca. 25 m, am identificat urme de locuire din epoca bronzului, cultura Verbicioara.

Din așezarea Criș, atît în 1961, cît și în 1966, am adunat un bogat material arheologic pe care, în parte, vom încerca să-l prezentăm mai jos.

Ceramica. Din punct de vedere al tehnicii, ceramica Criș de la Valea Râii o putem împărți în trei grupe: a) ceramica lucrată într-o tehnică primitivă, cu pereții vaselor mai groși, fundul masiv, acoperită cu barbotină și avînd ca degresant pleavă; b) a doua

grupă o formează ceramica semifină din lut bine frămîntat, în general de culoare cărămiziu-gălbuie, netezită bine în interior și slipuită în negru sau cu un strat foarte subțire negricios; c) grupa a treia este aceea a ceramicii fine, din lut foarte bine frămîntat fără goluri interioare, de nuanță în general cenușie, avînd uneori ca degresant nisip fin fără pietricele. Vasele sînt slipuite și lustruite puternic pe ambele fețe, cu pereții în general subțiri și bine arse. Din această grupă face parte și ceramica pictată.

Ca forme caracteristice amintim vasele mari pentru provizii cu pereții groși, dați cu barbotină, avînd ca decor benzi de brîie alveolare, dispuse orizontal pe pereții vasului (fig. 1/2).

În ceramica din grupa semifină, apare vasul borcan cu gîtul înalt, buza ușor arcuită spre exterior, cu dungi de barbotină dispuse neregulat și lustruit în interior. În exterior, pe gîtul vasului, peste barbotină s-a aplicat o bandă neregulată de vopsea neagră (fig. 1/9). Amintim de asemenea și forma vasului cu pîntecul bombat, buza scurtă și îngroșată spre exterior, avînd ca decor un ornament incizat dispus pe vertical și orizontal, în zone (fig. 1/4) precum și vasul cu pîntecul bombat, gîtul înalt, cilindric, buza dreaptă, lustruit în interior. Gîtul vasului este slipuit și lustruit, iar pe corpul lui apare decorul « în spic » făcut « cu unghia », cunoscut în aria culturii Criș² (fig. 1/3). Tot în această grupă apare și vasul cu gîtul înalt cilindric, corpul bombat, din pastă în amestec cu pleavă de culoare cenușie, slipuit și lustruit (fig. 1/1).

Unele vase mici din această categorie sînt ornamentate pe întreaga suprafață cu linii incizate în unghi, iar pe corpul vasului sînt plasate mici protuberanțe în formă de « șa » (fig. 1/5).

Alte vase aparțin tipului cu picior înalt, rotund, pătrat, sau multilobat, între care se întîlnesc și vase pictate cu vopsea brună pe fond cărămiziu.

În grupa ceramicii fine amintim forma de strachină cu fundul ușor înălțat (fig. 1/11). Tot aici includem și ceramica pictată, care apare îndeosebi pe vasele mici și pe cupele cu picior. Pictura este executată în două tehnici: una

¹ Așezarea am semnalat-o prof. D. Berciu de la Inst. de Arheologie al Academiei R. S. România care împreună cu un colectiv a efectuat săpături arheologice. Vezi D. Berciu - Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre - Ed. Științifică, Buc. 1966, p. 71.

² Cf. Iuliu Paul, *Așezarea neolitică de la Poiana în Pinc*, « Materiale » vol. VII, pag. 111 și fig. 5/5.

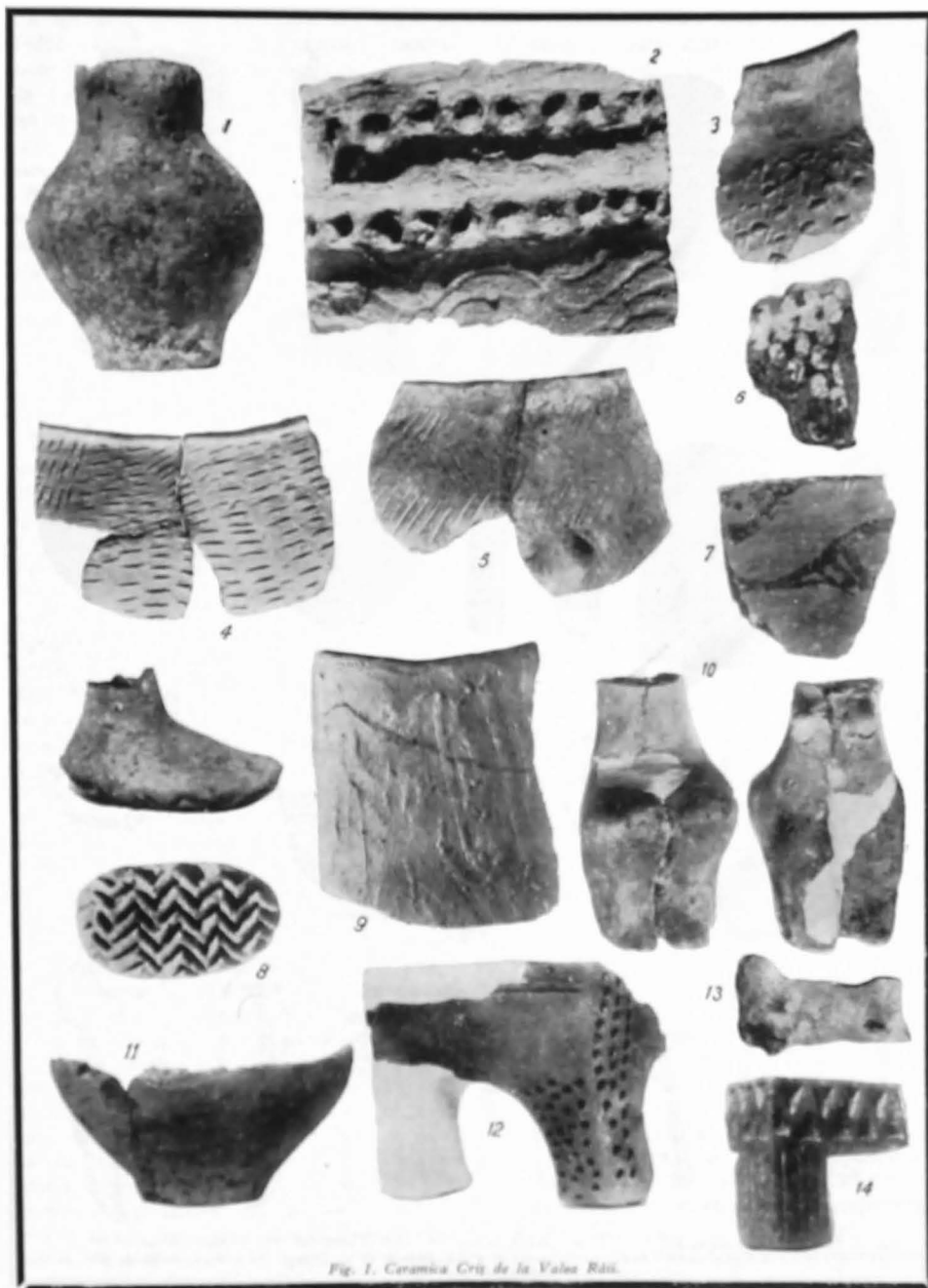

Fig. 1. Ceramica Cris de la Valea Râii.

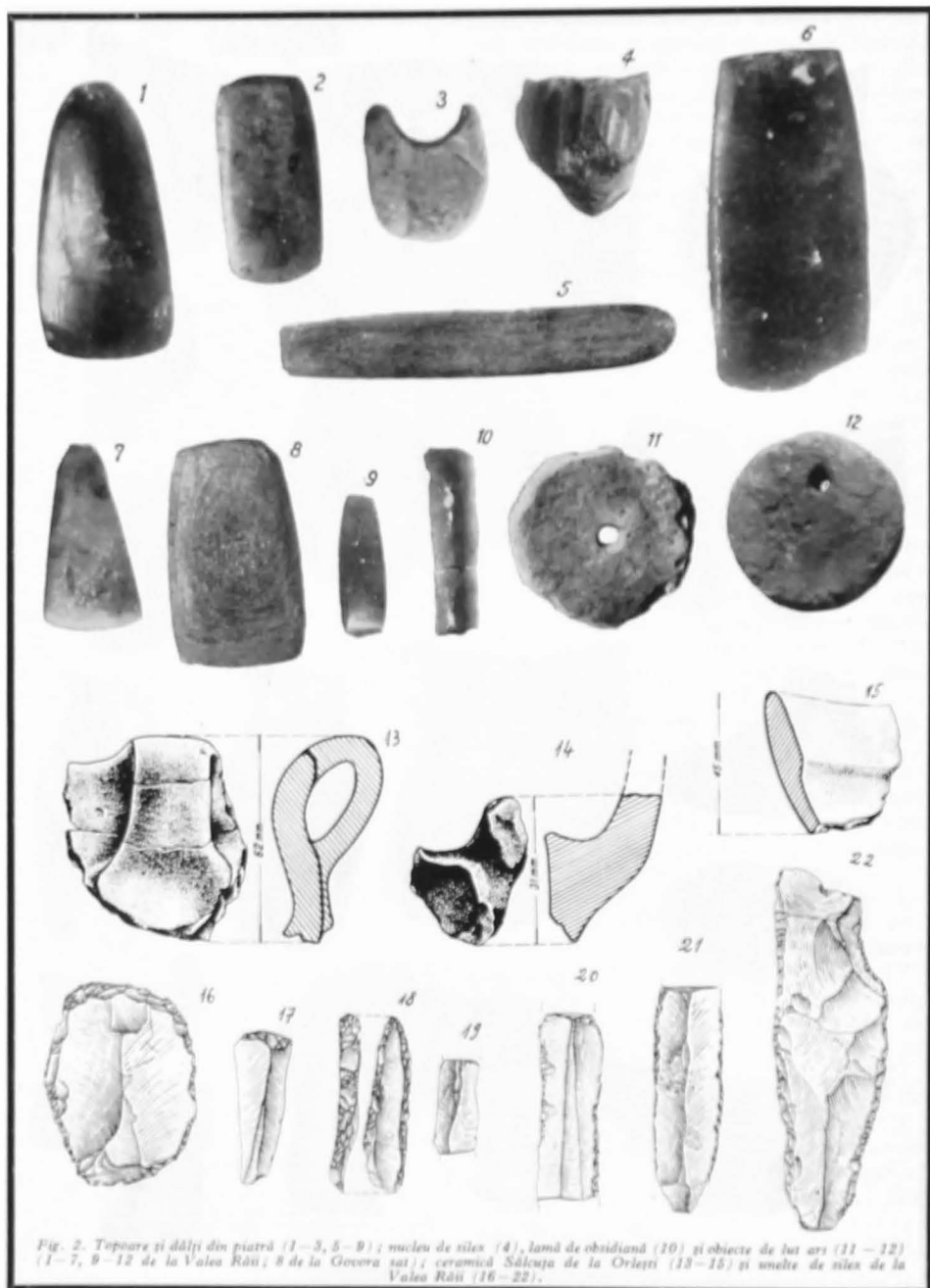

Fig. 2. Topoare și dăști din piatră (1-3, 5-9); nucleu de silice (4); lamă de obsidiană (10) și obiecte de lemn (11-12) (1-7, 9-12 de la Valea Râii; 8 de la Govora sat); ceramică Sălcuța de la Oriștii și unelte de silice de la Valea Râii (16-22).

prin aplicarea culorii albe-brune sau negre pe fondul cărămiziu-roșcat al vasului, realizându-se câteodată decoruri în formă de « fagure » (fig. 1/6), iar alta prin acoperirea întregii suprafețe a vasului cu o culoare alburie, peste care s-au executat motivele ornamentale cu o culoare brună sau neagră (fig. 1/7).

Alături de ceramică se întâlnesc și alte obiecte de lut ars. Între acestea, destul de numeroase, sînt greutățile de război vertical de țesut (fig. 2/12), care puteau servi și ca greutatea la plasa de pescuit, precum și fusaiiolele. Alți greutățile de război, cît și fusaiiolele sînt bine arse, avînd în pastă urme de pleavă. Se întâlnesc și fusaiiole prelucrate din fragmente de vase cu barbotină, tăiate aproximativ rotund și perforate în centru (fig. 2/11).

În așezarea de la Valea Răii ca și în alte așezări Criș, apar frecvent altarele mici de cult. Dintre fragmentele găsite se disting două tipuri: cu trei piciorușe și cu patru piciorușe, din lut bine frămîntat, avînd păioase în amestec, slipuite și lustruite bine în interior și exterior. Ornamentarea este executată din linii încizate vertical (fig. 1/14), orizontal (fig. 1/12) sau în zigzag, excizat în formă de bandă ce îmbracă întreaga margine exterioară a masei altarului (fig. 1/14). Altă ornamentare este realizată cu un obiect cu vârful rotund și constă din găurele adîncite în pastă, dispuse în șiruri, pe piciorușe și pe corpul altarului (fig. 1/12). Un ornament întâlnit pe piciorușe sau corpul altarelor este cel format din mici protuberanțe singulare sau în grup.

Plastica din lut este reprezentată printr-o figurină care redă un corp de femeie stînd în picioare, căreia îi lipsește capul din vechime, cu o ușoară steatopigie și membrele inferioare ușor conturate. Figurina este modelată dintr-o pastă în amestec cu pleavă de culoare cărămizie, iar arderea este neregulată (fig. 1/10).

Un alt obiect plastic este acela ce reprezintă un picior uman (laba dreaptă), care pe talpă are o ornamentare formată din zigzaguri mult adîncite, iar deasupra gleznei o perforare. Piesa prezintă spărtură recentă și poate să fie dintr-o pintaderă sau un picior de idol antropomorf (fig. 1/8). Amintim de asemenea și un fragment de idol zoomorf, lucrat într-o tehnică mai primitivă din pastă în amestec cu păioase, modelat stîngaci, ardere secundară, de culoare cărămizie. Capul rupt recent, ar

putea reprezenta forma unui berbec (fig. 1/13).

Unelte. Numărul destul de mare al uneltelor din rocă dură sau moale și a uneltelor de silex sau de os, descoperite în așezare, ocupă un rol important în dezvoltarea materială a comunității de la Valea Răii. Uneltele lucrate din rocă moale prezintă forma de topoare plate și trapezoidale (fig. 2/7) sau cu plan rectangular (fig. 2/2), avînd o parte bombată și cu tăișul țesit. Topoarele lucrate din rocă dură (fig. 2-1,6) au aceleași forme și aparțin aceluiași tipuri, unele avînd partea superioară ușor arcuită (fig. 2/1). Dălțițele sînt și ele din rocă moale (fig. 2/7) sau dură (fig. 2/9) și au o formă trapezoidală.

Deosebit ni se pare un fragment de piesă lucrat dintr-o rocă moale ce prezintă o urmă de gaură sau o arcuire largă, intenționat slefuită. În cazul în care este găurită ar putea aparține unui topoară votiv (fig. 2/3). O altă piesă lucrată dintr-o rocă de culoare vinată poate fi atribuită tipului de dalță (lungă 15 cm, lată 2 cm) cu secțiune ovală, țesită la un capăt pe o singură parte (fig. 2/5).

În așezarea de la Valea Răii s-au descoperit multe rîșnițe de mină, întregi sau fragmentare, precum și frecătoare. De asemenea s-au găsit mai multe așchii, lame, nuclee și percutoare de silex. Între ele amintim așchii retușate, lame trunchiate la unul sau ambele capete (fig. 2/19—21), lame retușate (fig. 2/18,22), gratoare (fig. 2/16,17) și răzuitoare din așchii sau lame. Uneltele din lame sînt mai numeroase și cuprind lame mari folosite ca lame de cuțit și mijlocii, folosite uneori ca piese componente (lame de seceri) (fig. 2/19,20).

Nucleele descoperite prezintă urme de detașare a lamelor prin loviri cu percutorul sau prin presiune (fig. 2/4). Alături de uneltele de silex s-au găsit așchii și unelte de obsidiană de culoare brună-cenușie cu luciu sticlos transparent. Ele sînt retușate ca tehnică, în general avînd un profil arcuit și fiind folosite ca lame de cuțit (fig. 2/10).

2. Govora Sat. Pe vatra satului Govora, comuna Mihăiești, jud. Vâlcea, am descoperit în punctul « Sub-Coș », pe terasa râului Govora, un topor din rocă dură de formă trapezoidală țesit spre tăiș (fig. 2/8), care este tipic culturii Criș, iar în punctul « Stocșor » fragmente ceramice avînd în amestecul pastei pleavă.

Neoliticul târziu

3) Orlești, jud. Vilcea. În punctul Valea Silei, am identificat în vara anului 1966, o așezare neolitică a purtătorilor culturii Sălcuța³. Din malul săpat de albia pârului Silea, am scos mai multe fragmente ceramice, chirpici și așchii de silex. Notăm: un fragment de buză de vas din lut în amestec cu nisip și pietricele, de culoare castaniu închis, având toarta în bandă lată, ușor supraînălțată, iar la bază o pastilă în relief (fig. 2/13). Din aceeași categorie, de culoare castaniu deschisă amintim și un fragment de strachină cu buza prelung îngroșată spre interior (fig. 2/15). Atât toarta pastilată⁴ cit și fragmentul de strachină⁵ sînt tipice culturii Sălcuța, faza IV⁶. Din același strat de cultură face parte și un fragment de proeminență prelungită, neperforată, din pastă în amestec cu nisip și pietricele de culoare vinată în spărtură, slip negru în interior și castaniu închis în exterior (fig. 2/14).

Din cele expuse mai sus reiese că în regiunea nordică a Olteniei, neoliticul vechi se manifestă sub aspectul culturii Starčevo-Criș, iar etapa târzie sub aspectul culturii Sălcuța, neoliticul mijlociu manifestîndu-se prin întinderea culturii Boian, din stînga Oltului, semnalată la Valea Râii⁷.

Cultura materială a oamenilor de la Valea Râii are trăsături comune cu restul purtătorilor culturii Criș de pe teritoriul României, ducînd o viață stabilă și avînd o economie dezvoltată bazată pe cultura plantelor și creșterea animalelor domestice.

RÉSUMÉ

L'auteur nous fait connaître la découverte du néolithique dans la partie nord-ouest de l'Oltéme, présent sous la forme des cultures de Starčevo - Criș et de Boian à Valea Râii et la culture de Sălcuța à Orlești, départ. de Vilcea. Ces sites sont encadrés des maintenant dans l'aire de répanse de ces cultures néolithiques.

¹ Tot aici, la o înălțime de 4,20 m am identificat un strat de cultură de la începutul epocii bronzului, iar la înălțimea de 2,30 m, o așezare din prima și a doua epocă a fierului. De asemenea pe latura de est a curții bisericii Silea, apar fragmente ceramice din epoca bronzului și din perioada geto-dacică.

² Vezi D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, pag. 317, și fig. 144/9,6.

³ *Ibidem*, pag. 312 și fig. 142/6.

⁴ *Ibidem*, pag. 309 și urm. Pentru problemele pe care le implică tipul de toartă menționat vezi P. Roman *Unele probleme ale neoliticului târziu și perioada de tranziție în lumina săpăturilor de la Băile Herculane, Peștera Hoșilor, Craiova 1967*; D. Berciu, *Catalogul Muzeului arheologic din Turnu-Severin în Materiale I*, pl. V A/19-20.

⁵ D. Berciu, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, pag. 70.

CERCETĂRI ȘI DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN JUDEȚUL TELEORMAN

ION SPIRU

Cercetările de suprafață și săpăturile efectuate în ultimii ani în cuprinsul județului Teleorman au dus la importante și numeroase descoperiri arheologice, dintre care unele încă nepublicate.

De o atenție deosebită s-a bucurat valea riului Vedea și afluenții ei, Tina, Nanov și Vistiereasa, ca și valea riului Teleorman, care au oferit și cele mai multe descoperiri.

În cuprinsul județului, aria cercetată cuprinde satele Plosca, Nenciulești, Călinești, Buzescu, Adămești, Nanov, Poroschia, Țigănești, Păuleasca, precum și orașul Alexandria, așezate pe valea riului Vedea. Pe cursul Teleormanului au fost cercetate satele Lăceni, Măgura-Bran, Puțințe, Cernetu, Ștorobăneasa și Beiu.

Urmele așezărilor identificate aparțin paleoliticului inferior, mijlociu și superior, neoliticului, bronzului, fierului, epocii prefeudale (sec. IV) și feudale timpurii (sec. IX-X).

Marele număr de așezări (de exemplu, numai între orașul Alexandria și comuna Țigănești, pe o distanță de 5 km, am identificat aproximativ 20 de vechi așezări,) ca și continuitatea de locuire a omului în această regiune se datorează condițiilor deosebit de favorabile, ca de pildă, fertilitatea solului, izvoare de apă bogate, pășunat, vinat și pescuit bogat, ca și existența lutului necesar industriei olăritului etc.

Cu toate că această regiune, care este de altfel una din cele mai bogate din țară în vestigii de interes arheologic, a fost cercetată încă din secolul al XIX-lea (Bolliac, Butculescu, Odobescu, Tocilescu), totuși abia în anii construirii socialismului în țara noastră, în urma înființării muzeului din Alexandria și prin cercetările și săpăturile efectuate în cuprinsul fostelor raioane Alexandria, Roșiorii de Vede și Zimnicea, a fost extinsă aria de cercetare arheologică a acestei zone.

În cele ce urmează voi prezenta așezările cercetate, în ordinea vechimii lor: